

Portret dr. Franca Jelenca

Jože Bogataj

Zapis govori o profesionalni poti vrhunskega slovenskega kirurga, danes šestdesetletnika, ki izhaja iz številčne družine, kjer je bilo že v mladih letih treba poprijeti za vsakršno delo na kmetiji, se učiti spoštovati in biti odgovoren. Njegovi bratje in sestre se še živo spominjajo, kako je bilo doma, ko sta bila ata in mama še živa.

Portret dr. Franca Jelenca je slika o zdravniku, ki z velikim veseljem in predanostjo opravlja svojo službo, in očetu, ki pravi, da pri vzgoji svojih otrok ni pretirano strog. Slika dr. Jelenca nikakor ne bi bila popolna, če se v njegovo osebno pripoved ne bi vtkale pripovedi njegovih bratov in sester, s katerimi je "gor rasel". Od starejših treh: Janka, Minke in Lucije, ki se Franceta spominjajo, ko je bil še v plenica, pa do Francetovih mlajših bratov in sester: Francke, Matije, Jožeta in Bernardke, ki iz spomina priključijo svoje podobe. Vsak od njih vidi Franceta drugače in pripoveduje svojo zgodbo. To niso velike zgodbe, ampak zgodbe, v katerih se zrcali spomin na otroštvo, na ljudi, ki so se imeli in se še imajo radi, ne nazadnje je to spomin na domačijo, na veliko družino, na lep dom.

Dr. Francu Jelencu je Občinski svet Občine Železniki podelil listino častnega občana za leto 2006, in sicer za uspešno delo na področju kirurgije in pristen človeški odnos do pacientov.

Doc. dr. Franc Jelenc, dr. med., Hkavščev Francelj iz Dražgoš, kirurg na Kliničnem oddelku za abdominalno kirurgijo na Kirurški kliniki Univerzitetnega kliničnega centra v Ljubljani.
Foto: Aleksander Čufar

Dr. France Jelenc.
Foto: Aleksander Čufar

Ko smo bili še otroci, smo delali na kmetiji, še pred vstopom v šolo smo pasli tudi ovce in krave. Nekoč, se spomnim, star sem bil komaj pet let, sva se med pašo s sosedovo Miro znašla na vrhu Jelovice in se izgubila prav tja proti Mošenjski planini. Stemnilo se je že, ko sva srečala gozdarja, ki naju je rešil. Plazu leta 1952 se slabo spomnim, le tega, da je bil tam, kjer je sedaj trgovina, nekakšen senik, s katerega je zgrmel plaz snega na sosedovo Miro, name in na mojo sestro Rezko. Rešena sva bila le Mira in jaz.

V osnovni šoli v Dražgošah je bilo zelo po domače: z vasi so bili sosedomi, par otrok, s katerimi smo

se družili. Ko je Beštrova Mira šla v šolo, sem, ker sva bila prijatelja, v šolo hotel tudi jaz, čeprav sem bil leto mlajši od nje. Toliko časa sem doma težil, da sva skupaj z mojo sestro šla skupaj v šolo in so me sprejeli v šolo. Spomnim se, da je ena učiteljica učila dva razreda.

Prestop iz dražgoške šole v osnovno šolo v Železnike se mi niti ni zdel tako težak. Sestra Lucija je hodila malo pred mano in je bilo zato malo lažje, včasih mi je kakšno stvar tudi pomagala. V sedmem in osmem razredu, se mi zdi, se je bilo treba malo bolj učiti.

Ratitovec s starega
dražgoškega pokopališča.
Foto: Aleksander Čufar

Skupinska slika
v osnovni šoli
v Dražgošah,
France je v prvi
vrsti četrti z leve.
Foto: arhiv
družine Jelenc

Med Merkurjem in banko je v Škofji Loki некоč stal dijaški dom, ki je, mislim, pogorel ali kaj. Vem, da je bilo proti koncu osnovne šole, ko smo zbirali denar, ne vem natančno in ne vem kako, vendar je bilo takrat, ko sem si rekel, da bom tudi jaz hodil v gimnazijo. V šolo sem se vozil. Oče bi se zelo rad kaj izučil in pred vojno, bil je letnik 14, na kmetiji ni bilo nikogar za delo in pravzaprav nikomur od nas otrok, ne Janku ne komur koli drugemu ni rekel, da ni denarja za uk. No, saj najbrž nismo veliko zahtevali, ampak vseeno. To so bili drugi časi.

V loško gimnazijo sem hodil v letih 1962–1966: profesorica Rozka Tanko za zgodovino, profesor matematike Branko Roblek, profesor Pivk za matematiko in fiziko, profesorica Stanka Križnar za geografijo (ki je znala biti strup), profesorica slovenščine Vida Zupanc, Ivan Križnar (kar strog profesor, ki nas je moral z orodno telovadbo), ravnatelj Rado Jan. Dijaska leta? Edine udarne akcije takrat so bile pobiranje krompirja. Zjutraj smo se dobili, šli peš na Suho, naložili so nas na traktorsko prikolico in odpeljali na polje. To je bilo dopoldne, namesto pouka. Pobirali smo tisto, kar je ostalo za stroji. V prvem letniku smo imeli še tehnični pouk, popoldne na vajenski šoli. Zanimivo je, da v gimnaziji v vseh štirih letih nisem nikoli manjkal. Niti dneva. Od doma sem hodil peš do Rudna do Špana, nato pa s kolesom do Češnjice. Spomnim se, da smo ob

koncu tedna (pouk je bil tudi v soboto) pripeljali kolesa domov in v ponedeljek smo se spustili v dolino. Mast v zavorah je kar hitro stekla, zato je bilo treba kdaj pa kdaj odsekati kakšno debelo vejo, da smo si pomagali pri zaviranju in varno prišli v dolino.

V četrtem letniku gimnazije smo šli na ekskurzijo po Jugoslaviji. Iz Ljubljane do Banja Luke, z vlakom v Jajce in v Sarajevo, po dolini Neretve v Dubrovnik, od tam z ladjo do Reke, na Reki na vlak in nazaj. Spomnim se, da so nas Dubrovčani nadrli s "švabi", kljub temu, da smo bili iz Slovenije. Že takrat sem ugotovil, da je to velika država, da so med nami velike razdalje in še večje razlike.

Zadnji avtobus iz Loke je bil ob desetih. Enkrat za silvestra, se spomnim, je imela gimnazija ples in jasno, da smo zamudili avtobus. Iz Loke smo šli peš, še dva iz Železnikov, potem pa še domov v Dražgoše. Poleti je bilo v glavnem dela dovolj doma, košnja, delo v gozdu. Očetu sem pomagal pri spravilu lesa. Z očetom sva les naložila na voz ali na posmojke, potem sem peljal in razložil. Povedati hočem, da sem pri delu doma opazil, kako so ljudje včasih znali delati po pameti, pravi kmečki pameti. Učili so se iz lastne izkušnje in izkušenj drugih in znali so delati z orodjem, ki je bilo takrat na voljo.

V tretji gimnaziji sem razmišljal o študiju veterine in medicine. To dvoje mi je bilo nekako blizu, stik z domačimi živalmi sem imel. Spomnim se Križnar-

Janko in France na Triglavu leta 1960.
Foto: arhiv dr. Franca Jelenca

jeve, ki je v četrti gimnaziji nekako skrbela tudi za naše bodoče šolanje, in sem ji omenil, da grem na medicino. Ona je skoraj dol padla, češ, kaj boš pa ti tam iskal. Iz letnika smo šli trije. Opravljali smo maturo iz matematike in slovenščine in nekaj ustnih izpitov.

Janko Jelenc, mag. strojništva

Naša starša sta bila oče Janko (1914–2002) in mama Francka (1916–2005), Ambruščeva z Rudna. Otroci: najstarejši jaz Janko, rojen 1942 (živim v Dašnici), Minka, rojena 1943 (poročena Jelenc, živi v Dražgošah), Lucija (poročena Thaler), rojena leta 1944 in živi v Dašnici, sestro Rezko je zasul plaz s strehe leta 1952, potem se je rodil Francelj leta 1948, nato je leta 1950 prišla Francka (poročena Markelj, živi v Selcih) pa Matija leta 1952, on živi v Škofji Loki. Leta 1954 se je rodil Jože, ki je gospodar doma v Dražgošah, zadnja pa je sestra Bernardka (poročena Kavčič), rojena 1957 in živi v Logu v Železnikih. Devet nas je bilo: štirje bratje in pet sester, ena je umrla pod plazom.

Ko se je Francelj rodil, sem začel hoditi v šolo, prvo leto me je učila Jegličeva, potem pa tečajnica Vida Svetek, ki nas je učila tudi ročna dela. Leta 1954 sem odšel v takrat še nižjo gimnazijo v Železnike. Spomnim se, da je bil zame prehod v nižjo gimnazijo zelo hud. Moj učitelj matematike je bil Pavle Zajc, ki je kasneje prišel k atu in mu rekel, "naj me naprej pošlje". Sestre niso šle študirat, razen najmlajše. Francelj je potem stanoval v Oražmovem domu, nato pa je prišel v Ljubljano še brat

Družina Jelenc:
oče Janko in mama Francka s sinovi in hčerami, na sliki manjka sin Jože.
Foto: arhiv družine Jelenc

Matija. Dobil sem štipendijo za tehnično srednjo šolo v Ljubljani in strojno fakulteto v Ljubljani. Po petih letih sem leta 1967 diplomiral. Ko sem leta 1958 šel v Ljubljano v internat na Vidovdanski (op.: Tabor), vem, da sem domov šel šele po enem mesecu. So rekli, da se moramo aklimatizirati. In vem, da sem imel ene pumparice in šolne in eno srajco. Potem je v Ljubljano prišel z mano ata, da sva še malo nakupila.

Doma je kmetija in od nje smo živeli. Včasih smo veliko sejali žito in ata ga je vozil v mlin. Takoj po vojski je ata imel en mlin, šrotar smo mu pravili, in kruh, ki so ga mama spekli, je bil podoben današnjemu polnozrnatemu kruhu. Nič kaj dober se mi ni zdel. Same luščine so bile. Živine je bilo več kot deset in en konj in nekaj prašičev in še ovce. Pravzaprav je bila kar trda. Delati je bilo treba ves čas. Denarja ni bilo. Vem, da je ata rekel, ko so hišo nazidali na grobo, da jim je dal zlato uro z debelo verižico od starega ata in dvanajst, če ne kar šestnajst kubikov drv.

Takole se spomnim, ko sem moral Francelja paziti: z vozičkom sem ga vozil naokoli, s takšnim lesenim, z lojtrami, in sem svoje soroštnike naprosil, da so mi pri tem pomagali. Tako je bilo. Bratje in sestre se dobivamo skoraj vsako nedeljo popoldne doma v Dražgošah. Kdor pride, pride. Starša nista več živa. Doma je pa Joža.

Janko in France pri košnji. Foto: arhiv družine Jelenc

Medicinska fakulteta. Sprejemni izpiti so bili takrat iz biologije z nekaj anatomije, tujega jezika in kemije. Že v osnovni šoli sem imel nemščino, v gimnaziji pri profesorici Alenki Hafner pa ruščino, biologijo je predavala profesorica Lidija Cigoj. Če je bilo to dovolj za sprejemne izpite? Ja. Dobili smo še dodatna predpisana študijska gradiva. Sprejeli so nas okoli sto dvajset v prvi letnik in še okoli štirideset na stomatologijo.

V Ljubljani sem živel nekaj časa skupaj z bratoma Jankom in Matijem v stanovanju na Rimski cesti, kasneje pa v Oražmovem domu na Wolfovi, ki je bil takrat dijaški dom študentov medicine. V Oražmu je bilo kar živahno, kajti v domu je bilo nekaj "starih bajt", ki so študirali leta in leta, in Štajercev.

Ko sem bil na fakulteti in prihajal domov, vem, Minke in Lucije ni bilo več doma, sem kakšno soboto pač pomagal mami.

Prva tri leta so bila težka. V vsakem letniku je bil kakšen predmet, ki je bil selektiven. Aprila 1972 sem diplomiral in avgusta so me poslali za tri mesece na služenje vojaškega roka v Beograd v podoficirsko šolo. Po "obuki" so nas razporedili po vsej takratni domovini in mislim, da so Slovence takrat pošiljali nazaj v Slovenijo. Ostalo sem odslužil v Slovenski Bistrici. Nič hudega ni bilo, res pa je, da je bila to izguba časa. Ko sem prišel od vojakov, sem opravil še preostali staž na kliniki na več oddelkih Kliničnega centra. Ob koncu mojega študija so bili nekateri oddelki že preseljeni v novo stavbo klinike. Predvsem pritličje in vrhne nadstropje. Študentski staž je bil takrat enoleten. Sledil mu je strokovni izpit, kjer je bilo treba vedeti tudi nekaj o državni ureditvi in zakonodaji. V času mojega stažiranja oz. po končanem stažu so se na kliniki odprla delovna mesta. Moja specializacija je bil predpisan štiriletni

program, ki sem ga začel najprej v okviru splošne kirurgije na travmatologiji (poškodbah), nadaljeval na abdominalni kirurgiji (trebuh, želodec, črevesje, jetra, vranica, slinavka), nekaj je bilo tudi urologije (ledvice, mehur), zraven spada še ginekologija, interna medicina, vsega skupaj štiri leta. Specialistični izpit iz splošne kirurgije sem opravil leta 1979.

Potem je bilo praktično treba začeti znova. Za tri

četrta leta sem dobil službo na travmatološkem oddelku, kasneje na abdominalni kirurgiji. Za razliko od specializacije je delo na oddelku mogoče bolj sistemsko organizirati, nadgraditi znanje. Enako je, kot kot vajenec z vajeniškim izpitom zaključiš eno obdobje. Kot zdravnik specialist splošne kirurgije oz. specialist kirurg lahko samostojno operiraš, obenem pa je veliko stvari, kjer obvezno potrebuješ asistenco.

Minka Jelenc, gospodinja

Beštova Mira, Francljeva prijateljica, je bila po rasti nekoliko manjša, ampak leto starejša. "Nič," je rekel, "Mira je manjša od mene, pa bo že šla v šolo, jaz pa ne!" In jo je ucvril za njo. Mama me je prosila: "Minka, no, pojdi za njim!" Zatekla sem ga šele pri šoli, ki je bila še v leseni baraki. Učiteljica je vprašala za njegove podatke, kdaj je rojen, jaz pa tega seveda nisem nič vedela. In so ga vpisali. In učiteljica Julči je še rekla, da se ponavadi takemu, ki gre kakšno leto prej v šolo, rado kakšno leto ustavi, ampak Francelj je bil priden. So mama rekli, da zjutraj z njim nikoli niso

imeli nobenih komedij. Je vstal, se napravil in šel. Takrat se je še peš hodilo na Češnjico.

Francelj je vedno, če je kakšna krava telila, pa smo šli v hlev, teleta vodil tehtat pred trgovino. Z Lucijo sva se veliko potepali. Če se rad potepaš, kot otrok niti ne veš, da se. In so enkrat mama rekli: "Minka, sedaj si pridna, ko se ne potepaš več." Še vedela nisem, da sem se! Ko smo z Rudna hodili v Dražgoše delat, se spomnim, da so bile v hlevu še konjske jaslji in ne vem že komu so postlali kar v jasljih in ga dali notri ležat. Ja, tako je bilo. Vem tudi, ko je bila Bernardka majhna, jo je Matija pazil in on se je hudo rad potepal. Ko smo prišli s polja, je Bernardka ležala na ganku (op. na balkonu) v košari, pri njenih nogah je predel maček, Matije pa nikjer. Bernardka je toliko mlajša od nas, da smo starejši, če smo se imeli kaj pogovoriti, pred njo zaprli vrata, češ, da ne bo slišala. Ponavadi smo še izza vrat pogledali, če kdo posluša.

Veliko nas je bilo, pa nikoli ni bilo nobenega "dre-na". Še potem ko smo bili zdoma, smo se radi vračali domov za konec tedna in še vedno se. Je ena rekla, da tako samo mama naredi, da se družina skupaj drži. Ne spomnim se, da bi se kdaj med seboj kregali.

Spomin na prvo sv. obhajilo.
Foto: arhiv družine Jelenc

Jaz sem bila pa doma. Rada bi šla v službo, pa so mama rekli: "Toliko nas je, na njivi je veliko dela, zeti in pleti je treba." Edino dve leti sem hodila v Kranj na krojni tečaj, tečaj šivanja in krojenja. Doma je bilo veliko dela, vse perilo je bilo treba prati na roke. Prati sem hodila na Močila. Se spomnim, da smo včasih, ko smo preoblekli postelje, v enem dnevu vse rjuhe oprali, posušili in zvečer dali spet nazaj. Rjuhe sem dela v koš, škaf v roke, pa sem šla. Mamo je zelo bolel hrbet in res ni šlo drugače, kot da sem ostala doma. Sedaj mi ni nič žal za to! Fantini so iz Ljubljane nosili cunje domov, pa je bilo treba vse oprati, da so potem spet nesli s seboj. Včasih sem vsem tudi šivala. Rada sem šivala.

Ko smo imeli veliko sena, smo pustili najmlajša Jožeta in Bernardko doma, ker še nista mogla grabiti, lahko sta pa pomivala posodo. No, bolj sta pomočila kot pomila! Otroci se ne znajo paziti. Imeli smo dvanajst krav in konja, prašiče in ovce. Spomnim se, da so se pozimi ovce vedno drle. Na njivah smo imeli krompir, peso, pa njivo korenja, dve njivi repe. To je bilo treba vse opleti. Njive so od hiše sem, Zadnja njiva, Prebernica, Pod klancem, pod šolo so Sela.

Pri Hkaušč v Dražgošah. Foto: Tončka Jelenc

Anžetova Julka je stanovala v šoli in kuhala za otroke (v šoli). Z mamo sva na Selih pleli, spekla je kruh in poklicala: "Na, Minka, uje mi!" in mi je vrgla velik krajec belega kruha. Kako je bil dober! Reči moram, da so vsi pomagali in za hišo smo vsi zelo delali. Lucija je stanovala v Kranju in vem, da ji je bilo zelo dolgčas. Ko sem hodila na tečaj, je šla z mano do avtobusne postaje. Obe sva jokali: ona, ker je morala ostati tam, in jaz, ker sem se morala od nje posloviti. Še vedno rada šivam.

S Francljem se še srečujeva, ampak ne toliko kot včasih. Ko so bili mama bolni, smo se večkrat.

Prva operacija? Ne vem. Tega ne morem tako opredeliti. Začenjaš z majhnimi operacijami, potem pa z večjimi, bolj odgovornimi. Kakšna je odgovornost, občutki? Tudi tu je tako kot pri vsakem delu: približno veš, kje boš začel, in vedeti moraš, kje boš končal. To se pravi, da je treba poiskati najkrajšo oziroma optimalno pot do konca. Včasih pa se zgodi, da naletiš na kakšne drugačne prilike ali se med operacijo kaj zaplete in potem je treba vedno najti način, da se vrneš nazaj na načrtano pot. Večina operacij ima ritem in potek. Pri nobeni operaciji te odgovornosti ne odvezujejo niti leta niti izkušnje. Če se med operacijo zgodi kak dogodek, potem

se ravnam po kmečki modrosti: Kadar ne veš, kaj bi naredil, ne stori ničesar, počakaj in premisli in šele potem nadaljuj! Najslabše je stvari počenjati v paniki. Dejstvo je, da imaš z leti izkušnje, in vsakič, ko delaš, poskušaš narediti dobro oziroma boljše. Rečeš si: danes je bilo v redu, naslednja bo boljša. Včasih tudi ni čisto tako, kot si predstavljaš, da bo.

Operacija ni nikoli delo enega samega človeka. Za operacijo potrebuješ anesteziista, ki ima ob sebi sestro, kirurg operater pri večjih operacijah potrebuje ob sebi še dva asistenta, instrumentarko, ki ji običajno streže še ena sestra pa še kakšna strežnica. Vsak od njih mora opraviti svoje delo strokovno in v

Dr. France Jelenc.
Foto: Aleksander Čufar

redu. Če kar koli ne gre tako, kot je predvideno, potem nihče ne vpraša, kdo je instrumentiral, ampak vedno le, kdo je operiral. To je res. Problem lahko kdaj nastane, če so v ekipi kratki stiki, potem je na elektreno ozračje. Kar pa je osnovna stvar: odnosi v ekipi morajo biti človeški, kljub temu da je na primer anesteziist visoko izobražen, strežnice pa so običajno priučene. Ekipo dobiš in je praviloma ne izbiraš sam. Vsak je za svoje delo profesionalno odgovoren. Glavni operater je odgovoren za delo ekipe. Kadar koli delam, se zavedam, da je treba maksimalno izključiti stranske vplive, kakšne morebitne kratke stike med člani ekipe in vedno vzeti vajeti v svoje roke.

Priprave na operacijo. Predhodno je opravljenih veliko preiskav, ki pridejo skupaj s pacientom, le-te moraš pregledati, prebrati, pregledati bolnika, ki tudi podpiše privolitev v operacijo. Pred operacijo

se z bolnikom tudi pogovarjaš, čeprav večina naših pacientov ne sprašuje veliko. To se mi zdi dobro, ker operacija sama je le del procesa. Izvidi pred operacijo so eno, potem je tu operacija in nato še mnenje patologa (ker imamo največ rakavih bolnikov). Vendar se je stvar v zadnjih desetletjih spremenila. Večina bolnikov ve za svoje stanje, pred operacijo jim tudi sam povem, da imajo raka, da izvidi kažejo na to, da bodo operirani, da bo vse, kar bomo odstranili, šlo naprej na preiskavo in da se bomo potem naprej odločali. Zdi se mi, da bolniki tak način sprejemajo. Včasih je bilo drugače. Bolnikom niso povedali vsega. Za bolnika je bilo to prvi hip v redu, vendar se je na kontrolnih pregledih izkazalo, da se je stanje tudi slabšalo. Takrat mislim, da se je večina počutila zelo ogoljufano. Danes so karte odkrite in dosti lažje se je pogovarjati.

Lucija Thaler, ekonomski tehnik

Sem tretja po vrsti. Vmes med mano in Francetom je bila Rezka, ki jo je 52. leta zasul plaz. Brinovcova Mira in Rezka sta bili enako stari. Franceta se še dobro spomnim, ko ga je Boštjanova mama, babica, prinesla v hišo, gotovo zato, da ga je po porodu "uštimala". Zelo je jokal. To imam še čisto dobro v spominu. Ko se je Francelj rodil, so nas otroke dali v hišo spat, okoli peči in na peč. Takrat smo bili še v leseni baraki zraven hleva.

V šolo smo sicer hodili, ampak če je bilo delo doma, smo pomagali

doma. Spomnim se, da je teta Micka rekla svojemu bratu v zvezi s Pikcovim Poldetom: "Daj ga vsaj v šolo pust", da se bo vsaj takrat malo spočil!" Malo večji otroci so kar precej manjkali v šoli zaradi dela doma. Nekoč, ko smo pobirali krompir, nisem hotela iti v šolo, češ, zakaj so pa drugi doma, jaz pa ne. Ne, da ne bi rada hodila v šolo, ampak drugi so bili večkrat doma kot jaz. Učila nas je Vida Svetek, v razredu smo bili trije. Popoldne je učila 1. in 2. razred, dopoldne pa 3. in 4. razred. Rekli so, da bomo v vsak razred hodili po dve leti, tako da ne bomo v 4. razredu pet let. Ne vem, kako so to izračunali. V 2. razred sem hodila le eno leto, potem pa je prišla že Julči (Strnad). Imela sem pleten cekar, ki ga je naredila Anžetova Julka, notri pa svinčnik in radirko. V šoli so nam dajali pole papirja, tako da nisem imela niti zvezka. Čitanko pa smo imeli drug od drugega. V 1. razredu sva se s staro mamo usedli k peči in šli nekajkrat skozi besedilo. Bila je beseda in slika in otrok se to hitro zapomni na pamet. V šoli dolgo niso ugotovili, da ne znam brati. Mama se ni imela časa ukvarjati z nami. Stara mama je bila veliko vredna za nas otroke. Takrat se je zidalo. Spomnim se še razvalin stare hiše. Najprej so zidali hlev. Leta 1945 smo šli v leseno hišo. Bila je narejena še tako, da je imela spredaj na pročelju lesen gank in je skozenj rasla hruška. Hruška se sedaj stoji. Rezka in Francelj sta bila rojena še v leseni hiši, Francka in drugi pa že v novi. Nato sem šla v Železnike. V 5. razredu sem začela hoditi v prvo nižjo gimnazijo.

Z Minko sva pazili na Franceljna. Imeli smo razlog, da smo šli po vasi in se potepali. Zelo radi smo hodili k Anžetovi Julki, ki je pekla kruhke (op.: dražgoške kruhke), in če se ji je kaj zasmodilo, smo kaj dobili. Sedeli smo okoli nje in gledali, kako dela. Doma so bili včasih kar hudi, ker smo se potepali. Rekli so, da kjer imajo svoje otroke, so svojih siti, kjer jih pa nimajo, jih pa niso navajeni. Pod šolo so po vojni (op.: obnovitvena zadruga) postavili dve vrsti lesenih barak in Julka je živela v eni izmed njih. Na koncu je bila dvorana za kulturne prireditve. Ne vem točno, kako velike so

Dražgoški otroci leta 1952. France v prvi vrsti tretji z desne. Foto: arhiv družine Jelenc

bile, ampak eni so imeli še krušno peč in v njej so pekli tudi drugi. Šola je bila v baraki, kjer je sedaj pokopališče. Kjer je danes cerkev, so bile tudi barake. In v eni izmed njih je bila cerkev. Francelj je hodil že v novo šolo v Dražgošah.

Spomnim se, ko smo na polju malicali. Takrat je bila pri nas še teta Tilka. S seboj smo imeli mošt. Izgleda, da drugega ni bilo piti. Mošt je imel nekaj alkohola in tudi Francelj je pil. Čisto majhen je bil in smo se smejali, kako ga je zanašalo. No, danes bi rekli, poglej, kako so neodgovorni, takrat je bilo pa tako.

Oba starša bi se rada izučila, pa se nista mogla. Mama je rekla, da je jokala, ko je končala šolo in je morala oditi za pestrno in kasneje za dekle. V Selcih je bila žnidarija in trgovina. Imeli so eno kravo in eno njivo. Mami so prepovedali hoditi s košem na polje, češ, da je koš za hribovce, tukaj (op.: v Selcih) pa hodijo na polje s "kimpežem", da jih s košem ne bo sramotila. Služila je, dokler ni prišla v Dražgoše.

Pravijo, da mama zelo povezuje otroke. Mi smo jo imeli dolgo časa. Mislim, da smo imeli lep dom. Lačni nismo bili, kruh smo imeli, domačega žita je bilo za pol leta. Ata so vozili v mlin v Globoko k sošolcu, Podlipnikovemu Joškotu. Starša sta že ob štirih zjutraj hodila delat. Ko smo bili starejši in večji, smo tudi mi pomagali pri vezanju snopov. "No, kdo jih bo več zavezal?" nas je vzpodbujal oče. Zaradi redukcij toka smo vstali že zelo zgodaj in šli v mlatilnico. Se spominjam, kako sem bila zaspala, ko sem odvezovala snope.

Francelj je bil kar živahen fant. Pri hlevu je bila postavljena lestev, ne vem, koliko je bil star, splezal je na vrh. Mama je rekla: "Jaz sem bila samo tiho spodaj pod lestvijo, tako me je bilo strah, da ne bi dol padel."

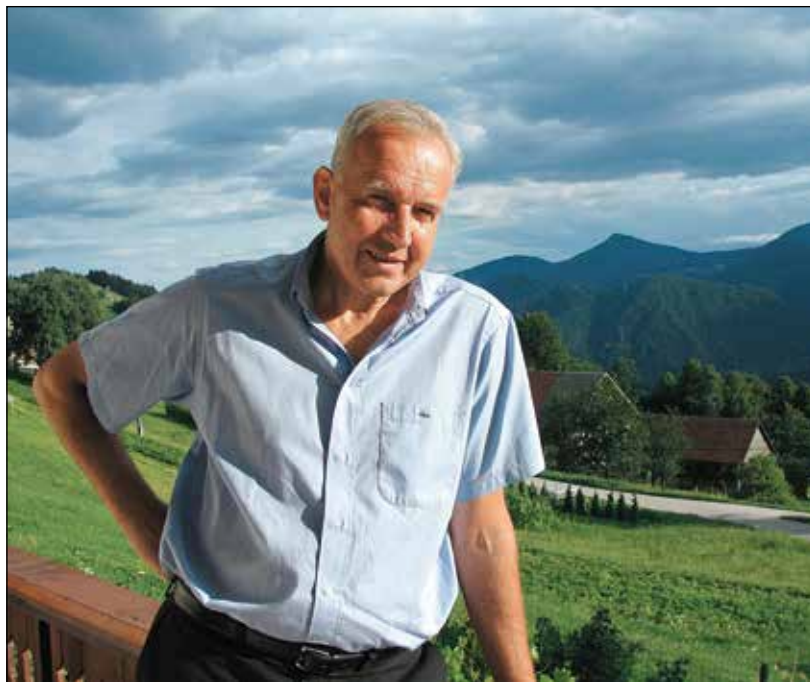
Dražgoše iz Novakov. Foto: Aleksander Čufar

"Dr. Jelenc je eden tistih priznanih kirurgov, ki v Kliničnem centru že s svojim imenom in priimkom vzbujajo pri pacientih veliko zaupanje." (Iz Utemeljitev ob razglasitvi Franceta Jelenca za častnega občana Občine Železniki za leto 2006) Komentar: Za bolnike je treba imeti občutek in najti pravilen način, kako se z nekom pogovarjaš. Bolniku nikakor ne smeš dajati občutka, da je odvisen od tebe. Mislim, da je to glavno. Ko pacient pride na kontrolni pregled, preiskave opravljajo tudi drugi zdravniki. Hočem reči, da mora bolnik zaupati tudi drugim, ne pa, da velja, da če ne boste hodili k meni, pa ne bo v redu. Bolnik pa lahko vedno tudi brez strahu pokliče ali pride na razgovor. K meni lahko pride skoraj vsak dan zjutraj, med vizito in operacijami je tistih četrt ure, ko se lahko pomenim s pacientom. Vedno pustim, da bolnik pove svoje, kajti če ga napadem z vsemi vprašanji, ki mene zanimajo, ga vprašanja običajno kar zablokirajo in vse tisto, kar bi on želel vprašati, po navadi pozabi.

Stroka ali odnos do bolnika? Oboje. Bolnika poznam pred operacijo in tudi po njej, ko prihaja v ambulanto. Zagotovo je za bolnikovo osebno počutje najbolje, da naleti na nekoga, s katerim se lahko

pogovori, in da ima občutek, da gre za medsebojno zaupanje. Po drugi strani pa zdravnik mora tudi dobro zdraviti, torej je potrebno znanje. Rečem, da od same dobrote bolnik ne ozdravi.

Razvoj stroke je hiter in treba ji je slediti. Spreminjajo se tudi bolezni. Pred leti smo operirali veliko kil in žolčnih kamnov, sedaj praktično nič več. To delajo v bolnici Petra Držaja v Šiški, mi se ukvarjamo predvsem z rakavimi bolniki. Nove so tudi metode, na primer laparaskopske in endoskopske operacije, operacije skozi manjše odprtine, ki so primerne predvsem za odstranjevanje žolčnih kamnov. Prvi so jih uvedli že Francozi okrog leta 1978. Sledili so jim Američani, leta 1994 smo začeli operirati na takšen način tudi pri nas. Trenutno je veliko raka na debelem črevesu in danki, več ga je na trebušni slinavki, potem je v porastu rak žolčevodov, jetrni tumor. Ponovno se srečujemo z novimi operacijskimi metodami, na primer, da operiramo skozi želodec. Industrija operacijske tehnologije je zelo agresivna, ta tudi diktira nove načine operacij in vprašanje je, kaj se bo zares ohranilo. Zanimivo je, da se prav v medicini zelo hitro uveljavljajo nove tehnologije.

Dr. France Jelenc.
Foto: Jože Bogataj

Mi jim seveda sledimo malo z zamikom, problem so finančna sredstva. Mislim, da smo zelo primerljivi z drugimi evropskimi državami. Jasno, na svetu so izredno dobri posamezni strokovni centri, vendar pri nas vzdržujemo dober srednjeevropski nivo.

Zdi se mi, da smo kvalitetni. Kako to merimo? Eno so kadri, vrste operacij, drugo so rezultati zdravljenja: kakšna je umrljivost in kakšno je preživetje. Kjer delam, je bila včasih abdominalna klinika, potem so to reorganizirali tako, da vsa kirurgija spada v Kirurško kliniko, uradno smo Klinični oddelek za abdominalno kirurgijo, ki ga sestavljajo trije oddelki, enega od teh vodim sam.

Kako gleda stroka na alternativno zdravljenje? Zanimivo je to, da dostikrat, ko nekaterim bolnikom uradna medicina ne more pomagati, seveda ljudje iščejo druge možnosti in sprašujejo, kar je čisto človeško. Povem jim seveda, da je to čisto njihova pravica. Je pa trenutno druga stvar, uvajajo se namreč različne shujševalne metode. Te temeljijo na načelu, da s tem, ko ti stradaš organizem, naj bi stradal tudi tumor. Strokovno dvomim, da to pomaga.

Profesionalna odgovornost zdravnika. V Sloveniji je vedno več pritožb in se mi zdi, da je to prav. Če pride do hudih zapletov, se lahko končajo tudi smrtno.

Redko, če sploh kdaj, bi lahko rekel: Tole in tole pri tej operaciji je bila pa napaka! Res je, vsi ljudje smo zmotljivi. Lahko pride do trenutne nepazljivosti, lahko so tehnični zapleti, lahko pa se med samo operacijo izkaže nekaj drugega, kot se je predvidevalo pred njo. Malomarnosti je zelo zelo malo. Če bi bilo komu vseeno za vse, za pacienta in za življenje, potem zagotovo ne bi tega počel. Mislim, da je vsak poklic tak. Res pa je, da problem nastane, ko pride zadeva na sodišče. Tam je težko stvar stehtati ali pa odtehtati, ker sodišče na koncu vendarle mora razsoditi in odločiti, vmesnih rešitev tam ni. Potem so tukaj še razna izvedenska mnenja, in če stvar gre v korist tožnika, je v redu, če pa ne gre, se reče, da se štiti stroko. Pomembno vlogo imajo tudi mediji. Stvar ni nikoli tako enostavna, ljudje pa so se pripravljene tožiti. Stvar je podobna tudi pri odškodninah.

V poklicu sem zadovoljen, ker to rad delam. Delati sem začel 1. aprila 74. leta, delam torej že več kot trideset let. Leta se kar nabirajo. Ne, niti ni to poklic odrekanja. Delaš svoje delo in petkrat, šestkrat na mesec te zaradi dežurstev ni doma, seveda se z leti tega nabere. Praktično pa je danes z vsemi poklici tako. Ko sem začel na kirurgiji, je bila to služba od sedmih do dveh, danes je drugače.

Francka Markelj, pomočnica vzgojiteljice v vrtcu

Spomnim se, da je Francelj pri košnji ogrebal čmrlje. Na travniku se je pokazalo, kje so čmrlji, potem jih je pa dal v majhne panje. Panje smo imeli na vrtu pri hlevu. Med počitnicami smo nabirali borovnice, maline, spomladini tudi medvedove tace (ranjak), Francelj je bil posebno dober v nabiranju krhlike (op.: lubje, ki se je potem posušilo). Vse smo posušili in potem prodali. Dela ni zmanjkalo, fantini so imeli svoja opravila, punce pa svoja.

Veliko se je pridelalo doma: korenje, pesa, repa. Tega je bilo veliko. Ko smo kosili, se spomnim, smo zvečer prešteli še senene kopice, včasih skakali čez pa kakšno podrli. Ata je hodil za nas na roditeljske sestanke, ki so bili včasih ob nedeljah. Vem, da je šel na avtobus, treba je bilo v Kranj pa še kam. Kar pogosto je bilo, da so se doma, pri Hkavšču, ustavljali popotni ljudje, včasih tudi Cigani, da so prespali na podu (op.: na seniku). Vem, da je ata vedno Ciganom pobral cigarete in vžigalice, da ne bi ponoči kaj zagorelo, ampak naslednji dan je še vedno dobil kakšen čik. Otroci smo se jih nekako bali. Velikokrat so prišli. Pa je prišel Ribničan, pa je prespal. Spomnim se, da je bila trgovina pri Beštru. Barakam smo rekli kar "lesene hiš'ce" in imele so gank. Domov še rada grem. Ob nedeljah in kadar je delo.

Izobraževanje v tujini. Leta 1984 sem dobil Knaf-ljevo štipendijo in sem odšel za mesec dni na Dunaj na kirurško kliniko. To je bila moja prva prava mednarodna izkušnja. Doma gledaš in poslušaj svojega učitelja in starejše kolege, v neki drugi ustanovi pa vidiš zadevo čisto drugače. In še nekaj je: ko nekaj časa stvari delaš sam, potem ko opazuješ druge, v bistvu opaziš veliko stvari, na primer stvari, s katerimi imaš probleme sam, in vidiš, kako to počnejo drugi, vidiš tudi vse dobro in slabo. Mislim, da je največ to, da imaš odprte oči.

Kasneje sem dobil nemško štipendijo. V Erlangu sem delal s profesorjem Gallom, v Menheimu pa s profesorjem Tredejem, dvema znanima kirurgoma. Dva meseca izjemnega dela takrat še na klasični kirurgiji. Asistiriral sem pri operacijah, videl, kako so organizirani oddelki. Takrat je bilo raka želodca veliko. Rak se pojavi na sluznici, nato lahko raste in preraste steno, potem se širi po bezgavkah v želodcu, lahko se pojavijo zasevki, na primer okrog želodca. Iz želodca se rak lahko širi proti črevesju, debelem črevesu ali slinavki ali proti požiralniku. Posebna metoda odstranjevanja obolelih bezgavk je prišla takrat iz Japonske in še danes jo uporabljamo. Pri takšnih operacijah naj bi bil operater "radikalen", kot rečemo, temeljit, se pravi, da delaš tako, da je večja verjetnost, da bolnika ozdraviš. Poleg kirurškega dela se danes uporablja tudi obsevanje in kemoterapija. Tako poskušamo najti optimalen način zdravljenja pri bolnikih, kjer je bolezen kirurško manj obvladljiva.

Če je bolezen odkrita v zgodnji fazi, potem operiramo. To izvedemo tudi, kadar gre za tumor, morda celo na endoskopski način. Če pa se morda pri operaciji izkaže, da je bolezen napredovala, to morajo potrditi tudi patologi, potem pride do obsevanja in radioterapije. V primeru, da je bolezen že tako napredovala, da se bolnega tkiva ne more kirurško odstraniti, potem uporabimo kemoterapijo in obsevanje, po ponovnih preiskavah se ponovno pregleda stanje. Lahko, da se tumor tudi zmanjša in ga je moč odstraniti.

Včasih so rekli, da imajo na Japonskem, v Koreji in na Kitajskem veliko raka na želodcu zaradi uživanja slanih in prekajenih živil, sušenih rib. Po drugi strani naj bi uživali več vitaminov, sploh vitamin C, ki je znan protektiv, ki preprečuje nastanek tega raka. Vendar nobena stvar ni stoodstotna.

Dr. France Jelenc.
Foto: Aleksander Čufar

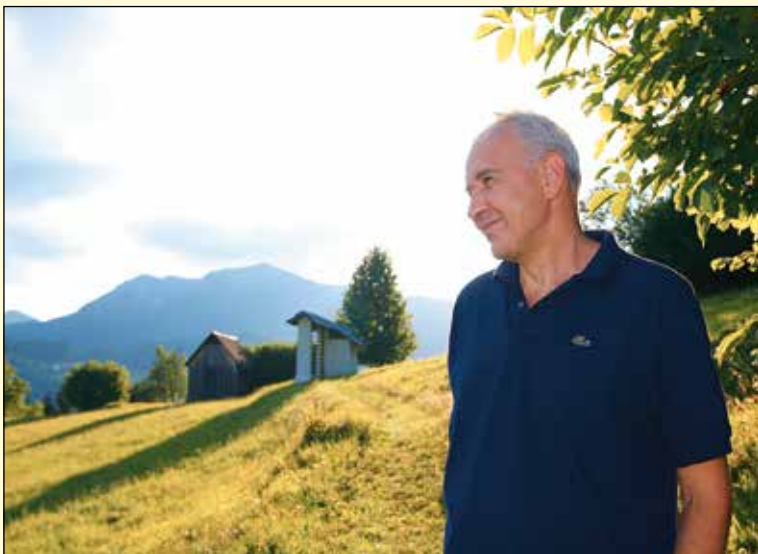
Matija Jelenc, univerzitetni diplomirani inženir strojništva

Okrog naše hiše so bili vsi otroci mlajši, le Francelj je bil štiri leta starejši, potem so bili pa še Bertovi in Brinovcovi, pa brat Jože, tako, da je bil Francelj včasih naš kolovodja. Švebova Branko in Janez, se spomnim, sta prišla včasih na počitnice in Branko je bil vedno za kakšne igre: v papir smo zavili pepel in se obmetavali z "bombami", včasih smo se z loki in puščicami šli kavbojce in indijance. Branko je bil vedno za stvar. Ob nedeljah popoldne smo veliko igrali nogomet na makadamskem igrišču za šolo. Tudi po tri ure skupaj. Ob nedeljah okoli treh smo se zbrali, dva sta

"volila", izbrala usak svojo ekipo, potem smo pa igrali. Bilo je lepo.

Oče in mama sta nas za šolo vedno vzpodbujala. Po osnovni šoli sem šel v srednjo tehnično šolo v Ljubljano, na Vidovdansko, tako kot Janko, od 66. do 70. leta. Kot dijak sem živel v internatu, v Domu tehniških šol, kot študenta sva s Francljem eno leto skupaj živela na Rimski 2, pri gospe Levinji, kot smo ji rekli. Običajno je bilo tako, da je Francelj zgodaj zjutraj odšel na predavanja, zvečer sva se pa spet videla. Imela sva eno sobo. Jedla sva zunaj. Po enem letu je gospa to stanovanje prodala, zato sem moral v študentsko naselje, Francelj pa v Oražmov dom na Wolfovi. Moja študijska leta so se zaključila leta 1975. V mojih časih je bila situacija že nekoliko drugačna. Iskrino štipendijo sem imel od prvega letnika srednje šole pa do diplome, tako da lahko rečem, da je bil socialni standard študentov kar v redu, če pa si zraven še kaj delal, je bilo pa toliko boljše.

Za konec tedna smo se vračali domov. Pomagat. Med počitnicami se je najprej dva tedna "golcvalo", potem smo kosili. Ko smo seno spravili, smo les razrezali, potem smo spet želi, pa otava, nato smo pa les okoli obrnili, da se je posušil, in spravili na kupe za zimo, da ga je oče povozil do vasi. Spomnim se, da je oče, ko sem bil v petem razredu, že kupil motorno žago. To je bila takrat druga motorka v vasi. Kosili smo na roke. V Dolinah smo kosili in tam je bil tudi senik, kamor smo spravljali

Dr. Franca Jelenc.
Foto: Aleksander
Čufar

seno, ki se je pozimi povozilo domov. Če se je med delom ulilo, smo šli ležat v seno, ko pa je po strehi nehalo ropotati, je bil to znak, da je treba iti spet na delo.

Mislím, da so punce pri nas morale bolj delati kot pobje. Poleti smo pasli vsak dan. Krave si zjutraj odvezal in jih gnal past gor nad šolo za plot za dve ali tri ure. Potem smo gnali nazaj v hlev, kjer je bilo žival treba še privezati. Po navadi smo pasli skupaj s sosedovimi, Birtovimi. Med pašo smo majili krhliko. Z nožem si zarezal in povlekel mehko skorjo z veje. Skorjo smo posušili doma pod streho in jo jeseni prodali trgovcu Peskarju. Denar od prodaje je bil naš.

Skoraj vsako leto smo ovce gnali na Torko pod Ratitovcem. Po navadi smo šli v nedeljo zjutraj, vrnili smo se zvečer. V jeseni pa smo jih na dogovorjeno nedeljo šli iskat. Ovce so bile označene z luknjami v ušesu in po številu lukenj si vedel, čigava je naša. Za zimo smo delali vejnike, to je, da si obsekal jesenovo drevo, ko je bilo še zeleno, povezal veje v nekakšno butaro, ta se je potem posušila, pozimi pa si jo odvezal in dal ovcam. Ko so listje osmukale, smo pobrali veje in šibe. Ovce smo imeli za meso. Doma smo pridelali večino hrane, še milo so delali iz ovčjega loja, potem pa se je to narezalo na kocke. Francelj je imel nekaj časa v hlevu tudi zajce.

V vasi so organizirali smučarska tekmovanja iz smučarskih tekov (iz naše vasi do "gune" vasi in Za plotom nazaj, okoli 3 kilometre), iz skokov (v Jelenščah je 10-metrška skakalnica) in iz slaloma (za šolo). Smučala sva skupaj z Jožetom. Smučce smo ukrivljali v prašičjem kotlu, ko se je kuhala repa. Ko sem bil v petem razredu, mi je oče kupil nove smučí, lesene, z robniki in spodaj je bil lak. Le kje je oče dobil denar? Tudi trobento sva se z Jožetom učila igrati v Selcih nad kmetijsko zadrugo.

Še vedno grem enkrat na teden domov in še vedno imam vse v lepem spominu. Po mojem zato, ker sem odšel zdoma, ko sem imel 14 let. Sedaj izgleda vse to bolj idilično, kot je bilo zares.

Dražgoše v jesenskem žaru. Foto: Aleksander Čufar

Naslov moje doktorske disertacije je bil Dejavniki slabe prognoze bolnikov, radikalno operiranih zaradi raka želodca in ovrednotenje sistematične razširjene limfadenektomije (1992). To pomeni, da se je bolnikom z diagnozo rak želodca pri operaciji odstranil želodec in s posebno tehniko tudi vse bezgavke ob želodcu. Tkivo se je pregledalo in po mednarodni klasifikaciji, kjer imamo opredeljen tumor po stadijih, določilo število obolelih bezgavk in morebitno prisotnih metastaz. Potem se vse te bolnike razdeli na tiste, ki so manj prizadeti, in tiste, kjer je bolnega tkiva več. Nekdo z manj pozitivnih bezgavk ima vsekakor boljšo prognozo kot nekdo na primer z desetimi pozitivnimi. Ugotovili smo, da je ta (presejalna) metoda v določenih stadijih pomenila boljše preživetje pacientov. Trenutno so stvari spet nekoliko drugačne in razvoj gre naprej.

Od leta 1995 sem docent na Medicinski fakulteti, kar pomeni, da imam predavanje in vaje za študente medicine 4. in 5. letnika pri predmetu kirurgija s poudarkom na abdominalni kirurgiji. Predmet kirurgija sicer predava okoli petdeset kolegov kirurgov, seveda vsak svoj del. Študentje pridejo za

nekaj tednov na oddelek, opravljajo sobno delo, delajo z bolniki, prisotni so pri operacijah, kjer tudi asistirajo, in delajo v ambulantni. Pedagoško delo je del mojega rednega dela. V šolskem letu imam le nekaj predavanj, je pa res, da se je za ta predavanja treba pripraviti in pri določenih operacijah je treba poskrbeti za dokumentacijo, ki jo potem uporabim za predavanja. Obenem je nujno treba spremljati strokovno literaturo.

Štiri leta in pol imam še do upokojitve. Prelomnice v življenju? Stroka se spreminja in ji pač poskušaj slediti. Pridejo nove stvari, se jih lotiš, začneš uvajati novosti, tako, da stalno prihaja do razvoja, nekakšne osebne evolucije. Druga stvar pa je, če nekdo reče, da je to, kar počne, zadosti in se ne bo loteval novih stvari. Potem pa verjetno lahko rečemo, da gre za prelomnico. Tega pri meni ni. Prepričan sem, da svojo stroko spremljaš, če hodiš z veseljem v službo in odgovorno opravljaš svoje delo.

Odklop od službe, meja med službo in privatnim življenjem? Zelo rad pridem v Dražgoše, pa tudi če samo za eno uro. Sploh pozimi, se mi zdi, ko zadimam ta sveži zrak. Včasih tudi kaj postorim pri hiši.

Novi dom v Dražgošah. Foto: Aleksander Čufar

Jože Jelenc, gospodar na domačiji

Učil sem se za mizarja, potem pa sem dvajset let delal v Alplesu. Je bilo kar določeno, da bom doma. Oče so včasih pozimi veliko "furali" in so se tudi s tem preživljali.

Francelj je šest let starejši od mene, za konec tedna, se spomnim, je bil vedno doma, veliko je pomagal v gozdu, z obračalnikom na njivi, pa v hlevu pri živini. Francelj je bil tak, da je znal prijeti za vsako delo. Če je bilo treba poribati hišo, jo je poribal, v hlevu naredil, kar je bilo treba.

So mama rekli: "Ko sem stopila v hišo, sem videla, kako so ga stara mama ravno s copato topli, ker je ves čas Francki nagajal." Tudi to mi je mama povedala, ko je hodil v Dražgoše v šolo, no, učil se je zelo lahko, so se mu učiteljice samo smejale, kljub temu da je bil včasih navihan. Ko je šel v Železnike v šolo, je bilo pa drugače. So rekli mama, ko so šli na sestanek: "Sem takole sedela (op.: z glavo med rameni) in se bala, kaj bo, pa so ga vedno le pohvalili." Ko so študirali v Ljubljani, je bil pri gospe, kjer so stanovali, Janko vedno gospod Janko, Francelj vedno gospod Francelj, le Matija je bil vedno le Matija. Če je bilo kaj narobe, je bil vedno vsega le Matija kriv. Drva (op.: polena) so kar v potovalki nosili v Ljubljano. Za podkurit. Je pa bil Francelj zelo praktičen. V Italijo sva šla po rezervne dele za traktorsko prikolico.

France s staršema in sinom Francijem, poleti 1997.
Foto: arhiv dr. Franca Jelenca

Mojca Veber je bila moja prva žena, poročila sva se 75. leta, in rodili so se trije fantje: Gregor, Matija in Blaž. Nekaj časa smo živeli v Železnikih, nato pa smo se leta 1977 preselili v stanovanje na Glavarjevi, za Bežigrad. Spomnim se, da sem prva leta veliko dežural. Seveda, enkrat na leto smo šli tudi na morje, dopuste smo veliko preživljali kar v Dražgošah, doma.

Mojca je bila šolska psihologinja in profesorica psihologije na Gimnaziji Bežigrad v Ljubljani. Leta 1983 je zbolela. Konec leta 1990 se je bolezen tako poslabšala, da je naslednjo pomlad umrla.

Ostal sem s tremi otroci. Še sreča, da so bili dovolj veliki in dokaj samostojni. Razdelili smo si delo in življenje je moralo teči naprej. Doma so mi poma-

S tradicionalnega izleta na Višarje: oče France in sinovi Gregor, Matija, Blaž z malim Francijem. Foto: arhiv dr. Franca Jelenca

gali, posebno moja mama. Otroci so bili velikokrat v Dražgošah. Tudi za konec tedna, če nisem delal, smo prišli gor. Ponavadi smo se ustavili na Češnjici pri Mojčini mami, potem smo prišli domov, v nedeljo pa spet nazaj v Ljubljano. Mojčina mama je nekoč vpraša Gregorja: "Ali si rajši v Železnikih ali v Ljubljani?" In Gregor ji je odvrnil, da je najrajši v Dražgošah.

Sreča mi je bila naklonjena in med mladimi zdravniki sem spoznal Marjetko, doktorico medic-

ne in doktorico znanosti, svojo sedanjo ženo. Poročila sva se leta 1993 v Piranu. V zakonu sta se nama rodila dva otroka, sedaj 11-letni Franci in Karolina, ki ima 9 let. Kljub svoji izobrazbi in profesionalnosti v farmaceutiki nosi Marjetka tudi večino bremena v gospodinjstvu in pri vzgoji otrok. Otrokoma pomeni družino, ko sem odsoten, za kar sem ji zelo hvaležen. Franci in Karolina sta odlična učenca, obiskujeta tudi glasbeno šolo v Zavodu sv. Stanislava

Dr. France Jelenc.
Foto: Aleksander Čufar

France z ženo Marjetko na gastroenterološkem kongresu – Los Angeles, ZDA, 2006.
Foto: arhiv dr. Franca Jelenca

v Šentvidu. Franci igra kitaro, Karolina pa klavir. Njuni koncertni nastopi so nam v veliko veselje. Tud Marjetka čudovito igra klavir, rad jo poslušam.

Moja vzgoja? Če otroke zanima, jim pustim, da delajo, kar jih veseli. Nisem strog. Vsak od mojih otrok je drugačen. Matija je dokaj resen, diplomiral je pred tremi leti, trenutno je na polletni specializaciji

Bohkov kot v Francetovi hiši v Dražgošah.
Foto: Jože Bogataj

v Houstonu v Združenih državah, dela v Univerzitetnem kliničnem centru na oddelku za srčno kirurgijo. Gregor je diplomirani inženir strojništva in dela v Domelu, Blažev svet je matematika, sicer pa je diplomiral iz geodezije in letos tudi iz matematike.

Kakšen konjiček? Ne. Bilo je eno obdobje, ko smo za divjo ligo hodili čez Lajše dol peš v Selca na

Dr. Jelenc z otrokoma.
Foto: arhiv Franca Jelenca

Oče Franc s sinovoma Blažem in Francijem ter hčerko Karolino.
Foto: Aleksander Čufar

Ravn igrat nogomet za dražgoško ekipo. Ekipe so se takrat imenovalle po krajih: Dolenja vas, Železniki, Zali Log, drugače pa smo tukaj v Dražgošah na igrišču za šolo nabijali žogo na makadamu. Leta 1983 smo pričeli zidati hišo v Dražgošah. Na Pečeh. Vsako leto smo nekaj naredili in vse praznike in počitnice smo bili na parceli. Tudi sedaj je vedno dovolj dela, je vrt, so rože, balkonsko ograjo sem naredil sam. Radi hodimo gor.

Smučam ne več toliko kot včasih. Bilo je v drugi ali tretji gimnaziji, ko sem zaradi nerodnega okovja padel, prav na začetku zimskih počitnic je bilo in tako sem vseh štirinajst dni (op.: včasih so zimske šolske počitnice trajale dva tedna) doma ležal z zvinom. Do konca četrtega letnika sploh nisem več stopil na smuči, potem pa spet počasi. Sedaj pa le z otroci, rekreativno. Rekreativna? Živimo pod Šmarno

goro. Pred nekaj leti sem moral po fizioterapiji nekaj časa hoditi le po ravnem. Rekel sem si: "Grem od doma, ko bo dvajset minut, se obrnem in grem nazaj." In tisto mi je takrat koristilo. Ali je zdravnik kdaj bolan? Oh, tudi, seveda. Verjamem, da kakšen prehlad kar stoje preživim v službi, tako kot tudi drugi. Drugače pa nam nič ni prihranjenega.

Kulinarična specialiteta? Augo (op.: Avgust Lotrič) z Rudna mi prinese postrvi in te so najboljše, včasih pa orada ali brancin na tržaški način, v ponvi, s peteršiljem in česnom. Ko smo ostali sami, smo kuhali, prali in likali. No, otroške stvari niso bile tak problem. Svoje srajce še vedno likam sam. Takrat sem se naučil kuhati golaž, krompirjev golaž. Kar mamu sem poklical in me je preko telefona inštruirala. Še sedaj skuham žgance, otroci jih radi pojedjo. Rad jem tudi pečenko ali dobro govejo juho.

Bernarda Kavčič, predmetna učiteljica matematike in fizike

Do kje seže moj spomin nanj? Ker sem bolj vizualni tip človeka, ga še živo vidim pred očmi, ko je prišel peš iz šole, mi je nosil zemlje, še živo ga vidim pred sabo, imel je zeleno vetrovko, ko mi je dal zemljo, jaz še v šolo nisem hodila ..., razlika v letih je devet let.

No, vedno sem bila v njegovi senci. Ko smo začeli hoditi v gimnazijo, sem bila pri zgodovini pri prof. Tankovi vprašana, in ker nisem vsega znala, sem dobila dvojko. Prof. Tankova je rekla: "Joj, si nisem mislila, da

si Francijeva sestra!" Kako je bilo to zame ponižujoče! Že v tistem polletju sem oceno popravila na štiri! Skozi gimnazijo sva v glavnem imela še iste profesorje. Kljub temu da je bilo vmes devet let, sem bila v njegovi senci, vedno so me primerjali z njim.

Med počitnicami se je veliko delalo. Začeli smo s košnjo. To je trajalo cel mesec, potem smo želi in mlatili, potem se je začela otava in nato spet šola. Če si hotel kaj prebrati, si lahko takrat, ko je bilo slabo vreme. Danes so stvari drugačne.

Pobje so v glavnem hodili z atom spravljat les, punce pa smo delale doma (po hiši). Sicer pa so bile takrat moje sestre v glavnem že poročene in jih ni bilo več doma. Naša mama je šla že z dvanajstimi leti za pesterno. Tako rada bi šla za učiteljico, pa takrat ni bilo možnosti in mislim, da je bilo to tisto, da nas je vedno vzpodbujala in podpirala v naših odločitvah za študij.

Mama mi je pravila (Če bo Francelj izvedel, se mu bo zdelo neumno.), da je bil Francelj vedno drugačen od drugih, in je rekla: "Ali bo zdravnik ali pa duhovnik. Je malo drugačen od nas, on je bolj molčeč ...". Spominjam se, da je Francelj vedno bral pasijon na cvetno nedeljo v cerkvi v Dražgošah. Še vedno ga vidim, kako je bral.

Naši pobje so stanovali v Ljubljani pri gospe, ki smo ji rekli gospa Levinja. To pa zato, ker je bilo njenemu možu ime Lev ali Leon, sicer doma iz Dražgoš. Janko, Francelj in Matija so vsi stanovali pri njej, in ko je gospa hodila v Dražgoše na počitnice, je Francelja vedno klicala gospod dohtar.

Ko sem sama študirala, je bil Francelj že poročen in je stanoval na Glavarjevi. Večkrat mi je bilo dolgčas in sem šla k njim, da sem malo varovala otroke. Ker sem najmlajša, sem vedno odraščala v senci starejših bratov in sestra. V bistvu sem imela cel kup očetov in mam. Med mano in Jankom je petnajst let razlike. Ko sem se rodila, je on že šel zdoma. Njega se sploh ne spomnim, da bi živel doma do takrat, ko je že hodil v službo.

Takšni se moji spomini na otroška leta.

Še vedno hodim domov, čez teden je treba pomagati, v nedeljo popoldne pa je tudi lepo malo posedeti. Dva ali trije vedno pridemo, kdaj pa kdaj se zgodi tudi, da smo vsi.

Dr. France Jelenc. Foto: Aleksander Čufar

Znamenje v kozolcu. Foto: Aleksander Čufar

Kaj sem se v življenju naučil ali kaj me je življenje v mojih šestdesetih letih naučilo? Rekel bi takole: precej je ljudi, ki jih spoštuješ. Po eni strani jih spoštuješ kot ljudi, po drugi strani kot strokovnjake. Vsak človek zase je osebnost. Tudi če hočeš nekoga posnemati, saj ga lahko, lahko se tudi zgleduješ po njem. Mislim, da človek vsepovsod poskuša pobrati dobre stvari. V stroki so lahko odnosi konfliktni ali pa tudi ne, zdi se mi, da če človek prehitro odreagira, to ni dobro. Bolje je malo počakati in malo premisliti. Vem, tudi sam nimam vedno prav, pa najbrž tudi drugi nimajo. Človek se uči tudi iz lastnih izkušenj. Že sam pri sebi vidiš, da včasih nisi bil dovolj vztrajen, da nisi tako odreagirajal, ampak da si prav mislil. Ne vem. Z ljudmi si vsak dan v stiku in če si tak človek, bi se lahko kar naprej kregal, če pa nisi, se pa ne.

Načeloma se mi zdi, da smo ljudje po naravi vsi dobri. Izkušnja mojega očeta in še posebej moje mame se mi je vtisnila v spomin. Ob spominu na

vojno je mama večkrat rekla, da je vesela, da smo preživel in da ni nobenega sovraštva. Saj ne vem, morda imaš o starših včasih preveč idealno podobo. Ko si starejši, večkrat o tem razmišljaš. Za ata vem, še takrat, ko smo sekali les po Jelovici, da je vedno opazil, kje je kdo, kaj kdo dela, če je kakšen sosed komu speljal kakšno smreko. Vedno je opazil in to tudi povedal.

V listini častnega občana Občine Železniki so zapisali, da "če na oddelek gastrokirurgije mora na operacijo kdo iz Selške doline, si dr. France Jelenc šteje kot svojo dolžnost, da spremlja njegovo zdravstveno stanje". No ja, mislim, da če komu lahko kaj pomagam, potem mu seveda pomagam. Kljub vsemu starejše generacije tule naokrog še malo poznam, čeprav kakšnega mlajšega moram vprašati, čigav je in kam spada. Mislim, da je priznanje prišlo hkrati z delom. Takole si predstavljam: če delaš, moraš biti z delom najprej sam zadovoljen, ostalo pride samo po sebi.

Dr. France Jelenc. Foto: Aleksander Čufar

23. septembra letos je dr. Jelenc praznoval šestdeseti rojstni dan. Ob tem jubileju se pridružujem čestitkam in lepim željam, obenem pa se dr. Jelencu zahvaljujem za pripravljenost in pomoč pri nastajanju in oblikovanju tega portreta.

Jože Bogataj, avtor prispevka

Zahvala

Za pomoč pri pripravi zapisa o dr. Francu Jelencu se zahvaljujem vsem njegovim bratom (Janku Jelencu, Matiji Jelencu in Jožetu Jelencu), sestram (Minki Jelenc, Luciji Thaler, Francki Markelj in Bernardki Kavčič) ter njihovim partnerjem (Miri Jelenc, Anki Jelenc, Tončki Jelenc in Cirilu Marklju), ki so s spomini na svoja mlada leta omogočili, da je v 5. številki Železnih nitih zaživela slika iz družinskega albuma družine Jelenc, Hkavščovih iz Dražgoš.

Izbor fotografij: Aleksander Čufar

Iz arhiva

Muzejskega društva Železniki

Furmani v Škofji Loki. Fotografija prikazuje prevoz smrekovega lubja iz Selške doline v Demšarjev obrat za proizvodnjo čreslovine na Trati. Vozniki in konji so z Rudna.